

Osuđeni na život u smradu: “Ne smiješ otvoriti prozor, ne možeš sjesti na terasu...”

 varaždinski.net.hr/vijesti/drustvo/13404670/osudeni-na-zivot-u-smradu-ne-smijes-otvoriti-prozor-ne-mozes-sjesti-na-terasu

20. listopada 2024.

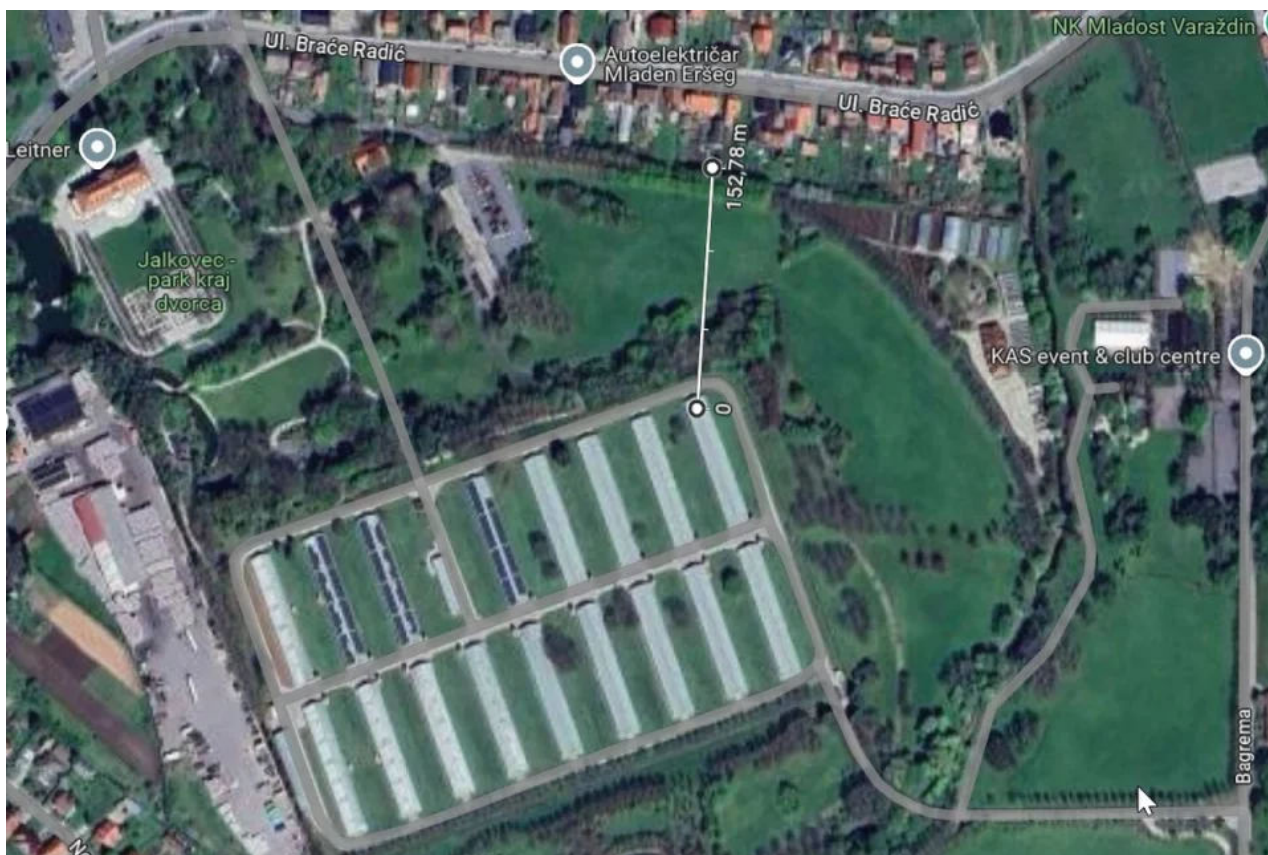
Ulica braće Radić u Jalkovcu nije, nažalost, jedini dio Varaždina gdje smrdi. Ali smrdi jako, smrdi često, i smrdi godinama, jadaju se građani.

“Godine prolaze, a ništa se ne mijenja. Cijelo vrijeme trpimo taj nepodnošljivi smrad. Najgore je ljeti, najčešće navečer. Ne možeš otvoriti prozore ni da kuću provjetriš, ne možeš sjesti na terasu... Osuđeni smo na život u smradu.”

To je samo jedno među sličnim svjedočanstvima koja su nam ispričali stanovnici sjevernog dijela **Ulice braće Radić** u varaždinskom prigradskom naselju **Jalkovec**. Njihova ulica glavna je prometnica u tome dijelu grada, prolazi kroz cijeli Jalkovec. Počinje po izlasku iz oštrog zavoja u **Biškupcu**, odmah nakon što se prođe nogometno igralište. A par stotina metara dalje raskrižje je na kojem će pažnju prolaznika privući raskošni dvorac **Leitner**.

Ovo impozantno zdanje dugi niz godina u vlasništvu je tvrtke **Vindija**, odnosno varaždinske obitelji **Drk**, i predstavlja rubni dio ogromnog imanja koje se prostire na oko 70 hektara zemljišta, sve do rijeke **Plitvice**. Na imanju se nalazi i jedna od peradarskih farmi; izgrađena je 1962. godine i u dokumentaciji tvrtke **Koka** pridijeljen joj je naziv

Farma 1. Najbliže kuće udaljene su svega 150 metara. Upravo u tu farmu prstom upiru stanovnici Ulice braće Radić kad govore o neugodnim mirisima koji ulaze u njihove domove.

Od farme do prvih kuća je 150 metara (Foto: Google Karte)

‘Osjeti se po picekima’

“Osjeti se da je to po picekima”, kaže nema **Petra**, koja, dodaje, 12 godina trpi taj miris, otkako se doselila u ulicu. No taj miris, kažu građani, težak je i tup, kao da je riječ o nekoj kemikaliji.

Susjed **Božo** koji živi još malo bliže farmi tumači da je smrad prisutan svaki dan, a taj miris u kojima se osjeća prisutnost nekih kemijskih sredstava pojavljuje se u vremenu između dva proizvodna ciklusa. Tada se farma prazni, čisti i provjetrava.

‘Peče za oči, grize za pluća’

Susjeda **Mirela** strahuje od toga da stanovnici ne trpe samo neugodne mirise, već da je u zraku koji udišu prisutno možda i nešto ozbiljnije i opasnije.

“Jer to peče za oči, i grize kad dišeš!”, upozorava ona. A s pojačanim mirisima dolaze i muhe, upozoravaju stanovnici tog dijela grada.

Pojavljuju li se neugodni mirisi po nekom pravilnom obrascu, ne mogu sa sigurnošću reći. Pretpostavljaju da to ima veze s vjetrovima.

“To dolazi periodično. Ovisi kako jugo puše. Mi živimo sjeverno od farme pa kad zapuše jugo, puše prema nama”, kaže **Nino**.

‘Kad zapuše jugo, nosi smrad prema našim kućama’, kažu građani (Foto: Goran Štimec)

Kad smrad postane miris doma

Taj neugodni miris za stanovnike Ulice braće Radić u Jalkovcu s vremenom je postao nešto s čime se živi, no usprkos tome što godine prolaze, stanovnici se ne mogu pomiriti s time. Kvaliteta življenja ozbiljno im je narušena.

“Kad se vraćamo s putovanja i dođemo do naše ulice, moj sin digne glavu i veli: ‘Evo nas doma, osjeti se smrad’”, priča **Tomislav** kako to izgleda kad smrad postane znak prepoznatljivosti mjesta na kojem gradiš dom.

Obraćali se nadležnima, ali...

Nezadovoljni građani obraćali su se nadležnima s vremena na vrijeme, no bez uspjeha.

“Govorili smo Čarliju da se to mora riješiti, u vrijeme kad je bio predsjednik Mjesnog odbora Jalkovec”, kaže Božo. Pritom misli na **Josip Drevena**, nekadašnjeg predsjednika varaždinskog HNS-a, iz vremena kad je gradonačelnik bio njegov stranački kolega **Goran Habuš**, da bi kasnije stao uz **Ivana Čehoka**. Dreven je, kaže Božo, obećavao da će se nešto napraviti.

“Govorili su nam da je u planu premještanje farme, novcem iz europskih fondova, ali ništa se nije dogodilo”, govori.

‘Žalili smo se mjesnom odboru, ali ništa...’ (Foto: Goran Štimec)

S Kokom nisu komunicirali

Neki među stanovnicima ove ulice okrenuli su i druge brojeve telefona za koje su mislili da bi im mogli pomoći. Tomislav je tako zvao Veterinarsku stanicu, zvao je inspekciju...

“Samo su me preusmjeravali s jedne na drugu adresu. Rekao sam tada inspektor: ‘Dođite sad, jer kad vi dođete za koji dan, možda se više neće osjetiti.’ No ništa od svega”, nemoćni su građani.

S vlasnikom farme, tvrtkom Koka, kažu, nisu komunicirali. Razumljivo je to, na neki način. Postoje državne službe, bila to politička vlast, bila to inspekcija, koje bi trebale osigurati da kvaliteta života u svim dijelovima grada bude primjerena. No u ovakvim situacijama, koje traju godinama i godinama, neki minimum pristojnosti nalagao bi i da se potencijalni zagađivač oglasi. Šutnja velikih poslovnih sustava šalje poruku kako smatraju da ih se problemi lokalne zajednice ne tiču.

Industrija mesa Koka ima cijeli niz farmi oko Varaždina (Foto: Marko Jurinec / PIXSELL)

Dva mjeseca šutnje iz Vindije

Kontaktirali smo pisanim putem Vindiju i Koku 22. kolovoza ove godine. Nikakav odgovor tjednima nismo dobili, baš nikakve reakcije nije bilo na naš upit u vezi ovoga problema.

Potom smo iskoristili pojavljivanje čelnih ljudi tih tvrtki pred medijima, kada su iznosili detalje svojih poslovnih uspjeha i najavljivali nove investicije. Direktor Koke **Stjepan Sabljak** nije bio raspoložen za pričanje o ovoj temi, no na kraju je nevoljko pristao na mogućnost da možda izdvoji pola sata svog vremena. Uputio nas je na osobu s kojom sve neka dogovorimo.

Stjepan Sabljak, direktor Koke (Foto: Goran Štimec)

Na tu adresu ponovno smo poslali poruku elektroničke pošte i napomenuli što je načelno dogovoreno s direktorom. Ni tada nije bilo povratne reakcije. Uslijedili su dani i dani nazivanja na fiksni broj telefona. Centrala će se javiti, ali odjel koji trebamo, neće. Nema druge nego pribaviti broj mobitela, poslovnog – naravno, i izravno nazvati osobu na koju nas je direktor uputio. Nakon nekoliko dana, uspjeli smo.

“Da, dobili smo Vaš upit. Odgovorit ćemo Vam pisanim putem”, rečeno nam je 10. listopada za naš upit od 22. kolovoza. Podsjetili smo i na najavljeni intervju s direktorom. “Možemo se čuti sutra oko toga”, bio je odgovor. To sutra nikad nije svanulo, na taj broj mobitela više nema odgovora. No zato je stigao pisani odgovor. Bilo je to 17. listopada, gotovo dva mjeseca nakon poslanog upita.

Odgovor Vindije – forma bez sadržaja

Ovi detalji, vjerujemo, jasno oslikavaju koliko su veliki poslovni sustavi poput Vindije i Koke zatvoreni u komunikaciji prema javnosti. Jednosmjernan je to odnos u kojem se medijima šalju priopćenja isključivo o postignućima kompanije.

Otprilike jednako tako izgleda i ono što je uprava Vindije poslala kao službeni odgovor na naš upit. Nećemo ga citirati u cijelosti jer je riječ o standardnom korporativnom dokumentu koji govori o svemu osim o sadržaju upita. Neugodan miris iz farme ne spominje se u odgovoru ni jedan jedini put. Pojam nezadovoljnih građana ne postoji u odgovoru. Čitatelj koji bi pročitao odgovor ne bi nikako mogao rekonstruirati koje je bilo pitanje.

Certifikati, norme i standardi

U Vindiji i Koki smatraju da je potrebno naglasiti kako posjeduju cijeli niz certifikata, među njima recimo i certifikat 'AOECS gluten free'. Kakve veze taj certifikat ima s neugodnim mirisima iz peradarske farme, nije objašnjeno. Ako vas zanima zašto građani trpe smrad s farme, odgovor na to, smatraju u poduzeću, može dati podatak da se Koka može pohvaliti certifikatom 'Antibiotic free'.

Naposljetku, spomenut je i certifikat ISO 14001. Taj dio ćemo citirati:

“Ove godine su predstavnici certifikacijske kuće SGS Adriatica uručili Grupi Vindija prestižni certifikat ISO 14001:2015, čime su dodatno naglasili predanost kompanije očuvanju okoliša i odgovornom poslovanju. Ovaj međunarodno priznati standard za upravljanje okolišem potvrđuje usklađenost s važećim propisima te primjenu naprednih sustava za kontrolu i smanjenje utjecaja na okoliš.”

Toliko o odgovoru iz Vindije.

Raskrižje ispred dvorca Leitner u Jalkovcu (Foto: Google Karte)

Okolišna dozvola

Ne preostaje nam ništa drugo nego pogledati što piše u okolišnoj dozvoli za **Farmu 1**. Nažalost, tamo ne stoji ništa posebno za što bi se stanovnici Ulice braće Radić mogli uloviti. O mirisima u tome dokumentu nije napisano mnogo slova.

“Radi smanjivanja emisija u zrak izgrađeni su objekti izolirani termoizolacijom, s umjetnom ventilacijom, podom u potpunosti prekrivenim steljom te sustavom napajanja s niplama koje sprječavaju prolijevanje.” Filtriranje zraka se ne spominje. I to je praktički sve o mirisima.

No zato piše i ovo: “Nakon mehaničkog čišćenja mora uslijediti dezinfekcija i prozračivanje objekta”. Dakle, prema dozvoli, bitno je da otpadni plinovi napuste objekt – tijekom ciklusa ventilacijom, a između ciklusa prozračivanjem.

Uvjeti za vodu i buku, o mirisu ništa

Okolišna dozvola određuje granične vrijednosti emisija u sustav javne odvodnje i u tlo te razine buke. U vezi mirisa ne uvjetuje ništa. Može se zaključiti da je to pitanje riješeno neizravno; ako je kapacitet proizvodnje u skladu sa zadanim ograničenjima i ako se s gnojem postupno sukladno uvjetima, računa se da mirisi ne bi smjeli biti problem.

Po jednom turnusu u ovu farmu uđe oko 350 tisuća jednodnevnih brojlera. Kad nakon 35 dana izađu, imaju oko dva kilograma. I tako oko šest puta godišnje.

Za farme koje su dovoljno udaljene od stambenih naselja, ovakve okolišne dozvole vjerojatno slijede i životnu logiku, ne samo tehnološku. No za farmu koja se nalazi svega 150 metara od prvih kuća to teško da vrijedi. Moglo bi se reći da je ključ rješenja problema na lokalnoj samoupravi. Ili, pojednostavljeno, tko je Gradu kriv što je dozvolio, i dalje dozvoljava, da se farma nalazi na tome mjestu. Varaždin se razvijao i širio, prostorni planovi su se mijenjali, ali industriju nije bilo lako izmijestiti.

‘Kad su svadbe za elitu, nikad ne smrdi’

“Znate li gdje je farma? Tu odmah iza ove zelene ograde. Osjećate li ikakav miris?”, pitao nas je direktor Koke **Stjepan Sabljak** kad smo ga nakratko uhvatili prilikom Vindijinog obraćanja medijima. Nalazili smo se u **KAS event & club centru**, dijelu Vindijinog imanja u Jalkovcu koji se koristi za organizaciju ne samo poslovnih događaja, već primjerice i svadbenih svečanosti. Šira javnost je za njega saznala kad su u medijima prije dvije godine osvanule fotografije s vjenčanja nogometaša **Tina Jedvaja** i **Dine Dragije**.

I, zaista, na tome mjestu nikakav miris nije se osjetio. Mještani napominju da je to ne samo moguće, nego vrlo često i praksa. Kad su tamo svadbe, kažu, nikad ne smrdi.

Dezinfekcijska sredstva – poslovna tajna

Sabljak je napomenuo i da je Vindija uložila mnogo u ozelenjivanje toga prostora. Građani kažu da je to točno.

“Oni su oko farme napravili nasip, iz daljine se zato vidi samo njezin krov. Na nasipe su posadili stabla. No to očigledno nije dovoljno da zaustavi mirise”, kaže susjed Božo.

A što je s mirisom kemijskih sredstava na koji se žale? Čime se to dezinficiraju farme da bi to bilo toliko neugodno za oči i pluća?

U okolišnoj dozvoli navedena su dezinfekcijska sredstva koje Koka koristi, no ona su zatamnjena u javnoj objavi dokumenta. Kokinom zahtjevu je udovoljeno, stoji u obrazloženju, jer je riječ o – poslovnoj tajni.

Građani ne znaju što napraviti kako bi se njihov problem riješio (Foto: Goran Štimec)

‘Naš glas ne vrijedi ništa?’

Vrijedi li naš glas išta, pitaju se ozlojeđeni stanovnici Ulice braće Radić. Ne znaju što bi uopće mogli napraviti da ih netko shvati ozbiljno. Peticije, prosvjedi...? No nisu sigurni hoće li i to išta promijeniti.

Trenutno polažu nade da će uređaji za mjerenje neugodnih mirisa, čije postavljanje je najavila gradska vlast, možda riješiti taj problem. No ne znaju točno kako bi to moglo išta promijeniti. Ako se i neupitno – certificiranom metodom – utvrdi da smrad koji trpe dolazi s Farme 1, što Grad uopće može napraviti?

Situacija nije obećavajuća. Kad se tome još pridoda da Farma broj 1 nije jedini izvor smrada ni u ovoj ulici, ni u gradu Varaždinu, sve se dodatno komplicira. Stanovnici Ulice braće Radić u Jalkovcu osjećaju mirise i s drugih strana svijeta – sa sjevera, sa zapada, s istoka:

“I nismo mi jedini. Cijeli grad smrdi. Svima smrdi.”

Nastavit će se...

Serijal tekstova 'Što to smrdi u Varaždinu' napisan je uz potporu Agencije za elektroničke medije na temelju Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

